

LA COL·LECCIÓ DE FERROS DE LA S.A. L. DIPOSITADA AL MUSEU DE MALLORCA (II)

JAUME GUASP PÉREZ

Pel que fa a l'inventari i estudi de les peçes de ferro que la Societat Arqueològica Lul·liana té dipositada al Museu de Mallorca podem apuntar que aquest present treball vé a completar l'iniciat fa una sèrie d'anys.¹

Com explicavem al primer inventari aquest tipus de treball té unes limitacions que reconeixem i que per tant no permeten profunditzar més alla d'un simple estudi descriptiu.

La majoria de les peçes pertanyen al ferramentall de portes així com a elements ornamentals del mobiliari. La diversitat és amplia i compren des de una possible baula gòtica amb escut a un pany de maleta d'aquest segle.

Nº 1

Clau

29 mm. x 27 mm.

Barreta de ferro o d'altre materia sòlida, de gruix i llargària variables, amb punta a un cap i cabota a l'altre.

Tija de bronze de secció quadrada proveïda d'una cabota de forma semiesfèrica decorada amb línies incises de forma radial.

Conservació: bona.

La cabota està daurada.

N.º Inv. M. M. 24.300

Nº 2

Clau.

29mm. x 28 mm.

Barreta de ferro o d'altre materia sòlida, de gruix i llargària variables, amb punta a un cap i cabota a l'altre

Tija de bronze de secció quadrada proveïda d'una cabota de forma semiesfèrica decorada amb línies incises de forma radial.

Conservació: regular.

La cabota està daurada.

Nº Inv. M. M. 24.301

¹ J. GUASP PÉREZ; A. RAMIS PUIGROS: "La col·lecció de ferros de la S.A.L. dipositada al Museu de Mallorca", *BSAL*, 42, 1986, 187-218. [Llum d'encreuía 4 - Estudis d'Etnologia].

408

JAUME GUASP PÉREZ

Nº 3

Clau.

29mm. x 29 mm.

Barreta de ferro o d'altre materia sòlida, de gruix i llargària variables, amb punta a un cap i cabota a l'altre

Tija de bronze de secció quadrada proveïda d'una cabota de forma semiesfèrica decorada amb línies incises de forma radial.

Conservació: regular.

La cabota està daurada.

Nº Inv. M. M. 24.302

Nº 4

Clau.

32 mm. x 28mm.

Barreta de ferro o d'altre materia sòlida, de gruix i llargària variables, amb punta a un cap i cabota a l'altre

Tija de bronze de secció quadrada proveïda d'una cabota de forma semiesfèrica decorada amb línies incises de forma radial.

Conservació: regular.

La cabota està daurada.

Nº Inv. M. M. 24.303

Nº 5

35 mm. x 17mm.

Barreta de ferro o d'altre materia sòlida, de gruix i llargària variables, amb punta a un cap i cabota a l'altre

Tija de bronze de secció quadrada proveïda d'una cabota de forma oval decorada amb línies incises de forma radial.

Conservació: regular.

La cabota està daurada.

Nº Inv. M. de M. 25.305

Nº 6

Clau.

35 mm. x 20 mm.

Barreta de ferro o d'altre materia sòlida, de gruix i llargària variables, amb punta a un cap i cabota a l'altre

Tija de bronze de secció quadrada proveïda d'una cabota de forma discoidal decorada amb línies incises de forma radial.

Conservació: regular.

La cabota està daurada.

Nº Inv. M. de M. 24.306

Nº 7

Clau.

30 mm x 15 mm. x 29 mm.

Barreta de ferro o d'altre materia sòlida, de gruix i llargària variables, amb punta a un cap i cabota a l'altre

Tija de bronze de secció quadrada proveïda d'una cabota de forma piramidal truncada.

Conservació: regular.

La cabota està daurada.

Nº Inv. M. M. 24.307

Nº 8

Clau.

27 mm. x 24 mm. x 25 mm.

Barreta de ferro o d'altre materia sòlida, de gruix i llargària variables, amb punta a un cap i cabota a l'altre

Tija de bronze de secció quadrada proveïda d'una cabota de forma piramidal truncada.

Conservació: regular.

La cabota està daurada.

Nº Inv. M. M. 24.308

Nº 9

Clau.

22 mm. x 20 mm. 28 mm.

Barreta de ferro o d'altre materia sòlida, de gruix i llargària variables, amb punta a un cap i cabota a l'altre

Tija de bronze de secció quadrada proveïda d'una cabota de forma octogonal truncada.

Conservació: regular.

La cabota està daurada.

Nº Inv. M. de M. 24.309

Nº 10

Clau.

22 mm. x 18 mm. x 6mm.

Barreta de ferro o d'altre materia sòlida, de gruix i llargària variables, amb punta a un cap i cabota a l'altre

Cabota de bronze de forma octogonal truncada. La tija és practicament inexistent.

Conservació: dolenta.

La cabota està daurada.

Nº Inv. M. de M. 24.310

Nº 11

Clau.

31 mm. x 3 mm.

Barreta de ferro o d'altre materia sòlida, de gruix i llargària variables, amb punta a un cap i cabota a l'altre

Cabota de bronze de forma oval decorada amb línies incises oblícues.

Conservació: dolenta.

La cabota està daurada.

Nº Inv. M. M. 24.311

Nº 12

Clau.

28 mm. x 32 mm.

Barreta de ferro o d'altre materia sòlida, de gruix i llargària variables, amb punta a un cap i cabota a l'altre

Tija de ferro de secció quadrada proveïda d'una cabota de forma semiesfèrica decorada amb línies incises radials.

410

JAUME GUASP PÉREZ

Conservació: bona.

Nº Inv. M. de M. 24.312

Nº 13

Clau.

26 mm. x 33 mm.

Barreta de ferro o d'altre materia sòlida, de gruix i llargària variables, amb punta a un cap i cabota a l'altre

Tija de ferro de secció quadrada proveïda d'una cabota de forma semiesfèrica.

Conservació: regular.

Nº Inv. M. M. 24.313

Nº 14

Clau.

18 mm. x 16 mm.

Barreta de ferro o d'altre materia sòlida, de gruix i llargària variables, amb punta a un cap i cabota a l'altre

Tija de bronze de secció circular proveïda d'una cabota de forma semiesfèrica.

Conservació: dolenta. La cabota està daurada.

Nº Inv. M. de M. 24.304

Nº 15

Clau.

75 mm. x 43 mm. x 25 mm.

Barreta de ferro o d'altre materia sòlida, de gruix i llargària variables, amb punta a un cap i cabota a l'altre

Tija de bronze de secció quadrada proveïda d'una cabota de forma quadrangular plana i calada amb línies incises formant una decoració de motius florals.

Conservació: bona. La cabota està daurada.

Nº Inv. M. M. 24.315

Nº16

Clau.

47 mm. x 35 mm. x 28 mm.

Barreta de ferro o d'altre materia sòlida, de gruix i llargària variables, amb punta a un cap i cabota a l'altre

Tija de bronze de secció quadrada proveïda d'una cabota de forma quadrangular calada amb línies incises formant una decoració de motius florals.

Conservació: bona.

La cabota està daurada.

Nº Inv. M. de M. 24.316

Nº 17

Remat decoratiu.

46 mm. x 29 mm. x 7 mm.

Peça de llautó que representa un animal de forma mitològica sobre un suport amb dos forats per la seva subjecció.

Conservació: regular.

Nº Inv. M. M. 24.317

Nº 18

Clau o remat decoratiu.

43 mm. x 41 mm. x 9 mm.

Tija de llautó de secció quadrada proveïda d'una planxa que representa un cá i sobre ell un angelet tocant un instrument musical.

Conservació: regular.

Nº Inv. M. de M. 24.318

Nº 19

Remat decoratiu.

119 mm. x 43 mm. x 14 mm.

Peça de bronze que representa una figura femenina de la mitologia clàssica. Al peu de la peça hi ha una punxa per poder-ho fixar a qualque moble.

Conservació: regular.

Nº Inv. M. M. 24.314

Nº 20

Clau de pany.

117mm. x 10 mm. ø

Peça de metall que, introduint-la en el forat d'un pany i fent-la girar, posa en moviment el mecanisme del pany i serveix així per obrir i tancar.

Tija de ferro de secció circular acabada amb una anella que es perllonga amb petits noduls decoratius i rematat per una carneta perpendicular a l'altre extrem.

Conservació: bona.

Nº Inv. M. de M. 24.326

Nº 21

Clau de pany.

185 mm. x 14 mm. ø

Peça de metall que, introduint-la en el forat d'un pany i fent-la girar, posa en moviment el mecanisme del pany i serveix així per obrir i tancar.

Tija recta de ferro de secció circular acabada amb una anella que es perllonga amb petits nòduls decoratius i rematat per una cameta perpendicular a l'altre extrem.

Conservació: bona.

Nº Inv. M. de M.24. 323

Nº 22

Clau de pany.

115 mm. x 10 mm. ø

Peça de metall que, introduint-la en el forat d'un pany i fent-la girar, posa en moviment el mecanisme del pany i serveix així per obrir i tancar.

Tija de ferro de secció circular acabada amb una anella en un extrem. Presenta un dau a modo d'escut com element decoratiu. L'altre extrem acaba amb una cameta perpendicular.

Conservació: regular.

Nº Inv. M. de M. 24.325

Nº 23

Clau de pany.

113 mm. x 10 mm. ø

Peça de metall que, introduint-la en el forat d'un pany i fent-la girar, posa en moviment el mecanisme del pany i serveix així per obrir i tancar.

Tija de ferro buida de secció circular acabada amb una anella en un extrem, i una cameta perpendicular a l'altre.

Conservació: regular.

Nº Inv. M. de M. 24.324

Nº 24

Clau de pany.

82 mm. x 13 mm.ø

Peça de metall que, introduint-la en el forat d'un pany i fent-la girar, posa en moviment el mecanisme del pany i serveix així per obrir i tancar.

Tija de ferro buida de secció circular acabada amb una anella en un extrem, i una cameta perpendicular a l'altre.

Conservació: regular.

Nº Inv. M. M. 24.327

Nº 25

Escut de pom.

225 mm. x 223 mm. x 5 mm.

Planxa de llautó calada, en forma d'estrella de quatre puntes amb flors de lis entrelaçades, proveïda de quatre orificis de subjecció i un forat central rodó per on s'introdueix el pom o tirador.

Conservació: bona.

Nº. Inv. M. M. 24.298

Nº 26

Escut de pany.

161 mm. x 132 mm. x 1 mm.

Planxa de llautó retallada, calada i repujada. Presenta a la part central una figura amb casaca, capell i botes que sosté a cada mà un ocell, rematat tot per una corona.

La decoració que presenta la figura es d'unglades i línies incises, mentre que a la corona hi ha motius repujats. En el centre de la figura el forat per passar la clau.

Conservació: bona.

Nº. Inv. M. M. 24.296

Nº 27

Escut de pany.

115 mm. x 94 mm. x 1 mm.

Planxa de llautó retallada i calada de forma oval. Presenta a la part superior una corona com element decoratiu principal. Al centre un forat oval per passar la clau. Té decoració incisa de línies i d'unglades.

Conservació: bona.

Nº Inv. M. M. 24.297

Nº 28

Escut de pany.

90 mm. x 47 mm. x 2 mm.

Planxa de ferro retallada donant lloc a formes vegetals. Presenta quatre petits forats de subjecció i un central per passar la clau. L'escut està estanyat.

Conservació: regular.

Nº Inv. M. M. 24.331

Nº 29

Escut de pany.

80 mm. x 43 mm. x 1 mm.

Planxa de ferro retallada formant motius vegetals. A la part central el forat per passar la clau. Presenta quatre petits forats de subjecció. L'escut està estanyat.

Conservació: regular. Presenta una etiqueta amb el nº 246.

Nº Inv. M. M. 24.332

Nº 30

Escut de pany.

167 mm. x 93 mm. x 1 mm.

Planxa de ferro retallada i calada de forma oval donant lloc a formes vegetals. Presenta quatre petits forats de subjecció i un central per passar la clau. L'escut està estanyat.

Conservació: bona.

Nº Inv. M. de M. 24.330

Nº 31

Escut de pany.

180 mm. x 175 mm. x 2 mm.

Planxa de ferro retallada i calada amb forma d'estrella de quatre puntes. Dues de les conservades estan rematades per la flor de lis. A la part central un forat quadrat per passar el pom o el tirador. L'escut està estanyat.

Conservació: dolenta.

Nº Inv. M. M. 24.333

Nº 32

Escut de pany.

106 mm. x 107 mm. x 2 mm.

Planxa de ferro retallada i calada amb forma d'estrella amb motius vegetals. A la part central un forat quadrangular per passar el pom o el tirador. Porta una etiqueta amb el nº 6. L'escut està estanyat.

Conservació: regular.

Nº Inv. M. M. 24.299

Nº 33

Acabament de ferro de balconada.

140 mm. x 95 mm. x 3 mm.

Planxa de ferro retallada i calada reproduint forma i motius vegetals. A la part central presenta un clau per subjectar la peça.

Conservació: regular.

Podria tractar-se també de l'acabament de corretja de porta o d'una barana d'escala.

Nº Inv. M. M. 24.334

Nº 34

Escut amb pom

75 mm. 0 112 mm. llarg x 87 mm. ample x 9 mm. gruix.

414

JAUME GUASP PÉREZ

Disc circular de bronze calat amb un forat quadrangular central pel qual passa una tija de ferro i secció rectangular amb una anella a un extrem de la que penja el pom o maneta. Aquesta també de bronze segueix els dissenys de l'època.

Conservació: regular.

Nº Inv. M. M. 24.294

Nº 35

Escut amb pom.

75 mm. x 105 mm. llarg x 62 mm. ample x 18 mm. gruix

Disc circular de bronze calat amb un forat quadrangular central pel qual passa una tija de coure de secció esfèrica amb una anella a un extrem de la que penja el pom. Aquest és de llautó amb un dibuix i línies entrelaçades.

Conservació: regular.

S'ha d'anotar que el pom o maneta no correspon per tipologia i disseny a l'escut. Aquest és idèntic al model anterior.

Nº Inv M. de M. 24.295

Nº 36

Pany de porta.

113 mm. ample x 112 mm. llarg x 8 mm. gruix

Planxa de ferro retallada i calada de forma quadrangular amb quatre forats angulars de subjecció. Al centre un forat per poder introduir la clau i fer girar un mecanisme amb un pany. Aquest i per la part posterior, presenta una planxa decorativa en forma d'escut coronat.

Conservació: bona. La peça està estanyada i pintada a sobre.

Nº Inv. M. M. 24.305

Nº 37

Pany de maleta.

74 mm. llarg 51 mm. ample 14 mm. gruix

el que és llevadís i es pot aplicar mitjançant unes anelles a una maleta, a més caixa, a una porta, etc...

Peça de ferro de forma triangular que presenta un petit forat central per introduir la clau.

Conservació: bona.

Nº Inv. M. M. 24.345

Nº 38

Pany de porta.

111 mm. ample x 109 mm. llarg x 8 mm. gruix

Planxa de ferro retallada i calada de forma quadrangular amb quatre forats angulars de subjecció. Presenta un forat central per poder introduir la clau i fer girar un mecanisme amb un pany.

Aquest i per la part posterior, presenta una planxa decorativa en forma d'escut coronat.

Conservació: bona.

La peça està estanyada.

Nº Inv. M. de M. 24.341

Nº 39

Pany de porta

155 mm. ample x 157 mm. llarg x 3 mm. gruix

Planxa de ferro retallada de forma quadrangular amb motius florals angulars. A la part central una cassoleta amb quatre reblons que presenta un forat per poder introduir la clau i fer girar un mecanisme amb un pany.

Conservació: bona.

Presenta restes de pintat.

Nº Inv. M.M. 24.336

Nº 40

Pany de porta.

140 mm. ample x 141 mm. llarg x 3 mm. gruix

Planxa de ferro retallada de forma quadrangular amb els quatre angles tancats. Presenta una cassoleta central amb un forat per poder introduir la clau i fer girar un mecanisme amb un pany.

Conservació: regular, oxidat.

Nº Inv. M. M. 24.339

Nº 41-42

Pany de porta.

114 mm. ample x 112 mm. llarg x 2 mm. gruix.

Son dues peçes similars. Planxa de ferro retallada de forma quadrangular amb quatre forats angulars de subjecció. Presenta un forat central per on poder introduir la clau i fer girar un mecanisme amb un pany. Aquest és perfectament visible a la part posterior de la peça.

Conservació: regular.

Nº Inv. M. M. 24.337 i 24.338

Nº 43

Pany de porta amb biuló.

Pany: 140 mm. ample x 135 mm. llarg x 4 mm. gruix Biuló: 441 mm. llarg x 20 mm. gruix

Planxa de ferro de doble full de forma quadrangular retallada, proveïda de quatre reblons angulars. A la part central una cassoleta amb un forat per on poder passar la clau. A un dels laterals de la cassoleta apareix un pas per poder fixar el biuló. Aquest és una barra de ferro de secció rectangular a un extrem corvat, perllongant-se la peça en una tija recta de secció circular acabada en punta.

Conservació: regular.

Nº Inv. M. de M. 24.335

Nº 44

Corretja amb maneta de porta.

355 mm. llarg x 29 mm. ample x 9 mm. gruix

Barra de ferro recta i de secció rectangular acabada en un motiu floral a un extrem i a l'altre una frontissa de la que arranca una barra recta de ferro decorada amb motlures. Aquesta acabada amb una maneta circular.

Conservació: bona. Presenta restes d'estany.

Nº Inv. M. M. 24.340

Nº 45

Reixa.

116 mm. ample x 20 mm. llarg x 7 mm. gruix

Cinc barretes de ferro de secció circular encreuades formant una petita reixa de mirador de porta.

Conservació: regular.

Nº Inv. M. de M. 24.336

Nº 46 - 47

Llàntia.

52 mm. ample x 87 mm. llarg x 1 mm. gruix

Son dues peces similars. Planxa de ferro retallada i doblegada formant una petita cassoleta de forma rectangular acabada per a un extrem en un pic on es posa el blé i a l'altre extrem una ansa plana amb forat per penjar la peça.

Conservació: regular.

Nº Inv. M. M. 24.343 i 24.344

Nº 48

Corretja de porta

37 mm. ample x 724 mm. llarg x 4 mm. gruix.

Barra, de ferro llarguera, de secció rectangular formada per dues peces articulades formant frontissa. a un extrem està rematada per un dau quadrangular i a l'altre l'anella central de la frontissa. Al centre de la barra i a cada un del seus costats apareix amb una decoració incisa d'unglades.

Conservació: bona.

Es tracta de la típica *corretja de creu*.

Nº. Inv. M. M. 24.328

Nº 49

Corretja de porta.

35 mm. ample x 389 mm. llarg x 4 mm. gruix

Barra de ferro llarguera, de secció rectangular. A un extrem presenta l'anell central de la frontissa i a l'altre una punta trilobulada. La corretja està decorada per una tira d'unglades als laterals i una línia de punts a la part central.

Conservació: regular.

Manca la part perpendicular de la frontissa que va clavada al bastiment de la porta.

Nº Inv. M. de M. 24.329

Nº 50

Floró.

221 mm. ample x 712 mm. llarg x 22 mm. gruix

Peça de ferro formada per una tija de secció circular que es perllonga en unes fulles i florets tubulosos semioberts creant un motiu floral ornamental.

La tija presenta una cara plana amb un forat circular per on poder passar un barra.

Conservació: regular.

Pareix molt probable que aquesta peça formés part d'alguna reixa d'església.

Nº Inv. M. M. 24.346

Nº 51

Creu de reixa.

419 mm. ample x 850 mm. llarg x 3 mm. gruix

Dues barres de ferro de secció rectangular encreuades en angle recte a modo de bastiment sobre les quals hi ha una planxa de ferro retallada, calada, repujada rematxada formant un element ornamental.

Aquest està constituït per la flor de lis en els quatre espais que formen e] angles rectes de la creu. Les estrelles quadrilobulades a cada un dels quatre extrems de la creu. A la part central de la peça, dues claus encreuades a modo d'aspa de gran tamany.

A la part oposada a la creu hi ha dues semi-esferes amb forat diametral per o surt una barra circular amb dolla.

Conservació: dolenta.

A la part posterior de la peça hi ha restes de pintura policromada.

Nº Inv. M. M. 24.347

Nº 52

Barra de porta.

870 mm. ample x 119 mm. llarg x 5 mm. gruix

Barra de ferro llarguera i de secció rectangular. A cada un del extrems presenta dos reguinyols com elements decoratius. En mig i de forma arbitrària vuit claus de subjecció.

Aquets de tija recta i secció quadrangular amb cabota semiesfèrica.

Conservació: regular.

Aquest tipus de peça es col·loca per reforssar les portes tant interiorment com exterior.

Nº Inv. M. de M. 24.321

Nº 53

Barra de verga de porta.

500 mm. ample x 57 mm. llarg x 32 mm. gruix

Barra de ferro llarguera de secció rectangular. A un dels extrems presenta l'ull per fixar-la amb el passador a la porta i a l'altre l'anella incompleta amb que es subjecta a la verga de porta.

Conservació: dolenta.

Nº Inv. M. de M. 24.319

Nº 54

Ferretall de finestra.

838 mm. ample x 130 mm. llarg x 6 mm. gruix

Barra de ferro llarguera de secció quadrangular proveïda a un dels seus extrems de una tija dentada que passa per un tambor o rodet. Aquest és un mecanisme que va clavat a la finestra i fent girar a la dreta i esquerra la clau del tambor o rodet la barra baixa o puja.

Aquesta barra llarguera presenta un nombre de peçes de forma piramidal enganxades per una anella, a la vegada que cada una d'elles quedaven fixades als llistons de la finestra.

Conservació: regular.

Nº Inv. M. de M. 24.320

Nº 55

Pany de porta.

307 mm. llarg x 144 mm. ample x 3 mm. gruix

Mecanisme de ferro de forma rectangular, proveït d'un forat central amb cassoleta entorn al qual s'articulen els elements propis d'un pany.

Conservació: regular.

Nº Inv. M. de M. 24.322

RESUM

El present treball és continuació de l'estudi de les peces de ferro que la Societat Arqueològica Lul·liana té dipositada al Museu de Mallorca. Com explicavem al primer inventari aquest tipus de treball té unes limitacions que reconeixem i que per tant no permeten profunditzar més alla d'un simple estudi descriptiu. La majoria de les peces pertanyen al ferramental de portes o bé a elements ornamentals del mobiliari. La diversitat és ampla desde el punt de vista formal i cronològic.

ABSTRACT

This work is the continuation of the study done a few years ago, about the collection of irons and other metal objects that the S.A.L. has deposited in the Museum of Mallorca. This relates to a descriptive study of these pieces, with a simple inventory, which is limited, because of the absence of other elements, e.g. origin, cronology, etc...